

ES sanglaudos politika po 2027 m.

2023 m. birželio 1 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

Finansuoja
Europos Sąjunga

ŽINGSNIAI LINK SP PO2027 M.

Finansuoja
Europos Sąjunga

2022

Startas

- 8-oji Sanglaudos ataskaita ir Tarybos išvados
- 2021-2027 m. Programų įgyvendinimo pradžia

2023

Diskusijos atskirose grupėse

- 1-oji Sanglaudos politikos ir RRF palyginamoji analizė
- HLRG diskusijos (9 susitikimai), COM laiškai, skatinantis diskusijas visose VN
- LT diskusijos (SK, ekspertų, partnerių, politinis lygmuo), lapkričio 28 d. renginys ir 3B pozicija
- Diskusijos CoR formate
- Paskutiniai 2014-2020 m. programų išlaidų metai

2024

Vertinimai, diskusijų išvados, bendri formatai

- 2014-2020 ex-post vertinimas ir 2021-2027 mid-term peržiūra (išvados 2025)
- HLRG išvados (sausis-vasaris)
- 9-oji Sanglaudos ataskaita (kovas) ir Sanglaudos forumas
- Pragos forumas ieškant bendros **V4+4 (RO, BG, HR, SI)+3B** pozicijos dėl Sanglaudos ateities (gegužė)
- EP rinkimai (birželis), naujos sudėties COM

2025

Reglamentų pasiūlymai

- DFP pasiūlymas (balandis-birželis), SP reglamentai
- Startas 2028-2034 programavimui

2026

Derybos

2027

Reglamentų tvirtinimas

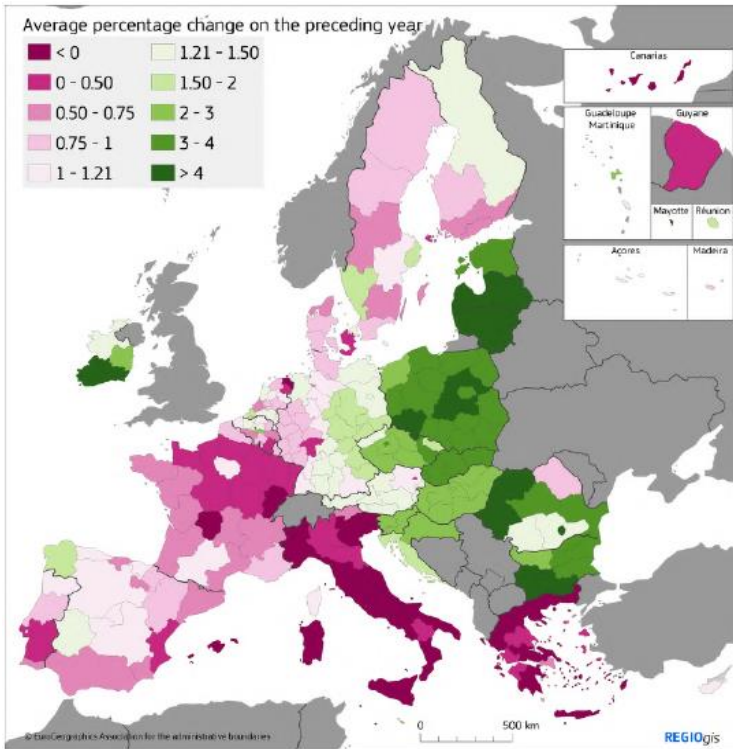
POST2027 SP DILEMOS

Finansuoja
Europos Sąjunga

- SP orientacija siekti **ilgalaikių tikslų vs. greito atsako** reikalaujančių trumpalaikių poreikių tenkinimas atliepant krizių sukeltus iššūkius
- SP koncentracija į **teritorinių skirtumų** mažinimą vs. **ekonominis augimas**
- SP gebėjimas **atliepti megatendencijas** (ir jų sukeltus iššūkius):
  - Globalizacija
  - Skaitmeninimas
  - Klimato kaita
  - Demografiniai pokyčiai
- SP **regionų skaičius** – UA, MD, Balkanų šalių stojimas?
- SP **regionų tipai** – kur reikia koncentruotis?
- SP **santykis su nacionalinėmis reformomis ir vietos iniciatyvų įgalinimu**
- SP **santykis su kitais ES finansiniais instrumentais**: RRF, RePowerEU, Socialiniu klimato fondu, HE, CEF, žemės ūkio politika ir kt., *galimi šių instrumentų laikotarpių pratęsimai?*

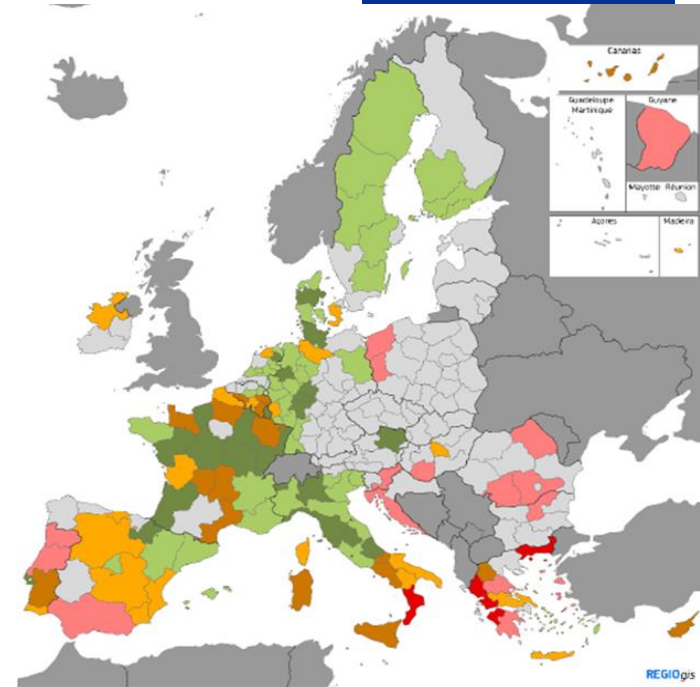
8-oji SANGLAUDOS ATASKAITA

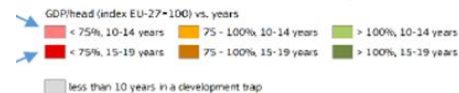
Growth of GDP per head, 2001-2019

Sanglauda ES vyksta, o pagrindinis to variklis – SP!

Dalis regionų, ypač pietinėje ES, atsidūrė vystymosi spąstuose

Number of years in a development trap during 2001-2019 by level of GDP per head in 2000

TARYBOS IŠVADOS DĖL SP VAIDMENS (2022/11)

Finansuoja
Europos Sąjunga

SP – **visiems regionams**, tačiau tai nedaro įtakos deryboms dėl ateities DFP;

COM skatinama:

- įvertinti rezultatais grįstą įgyvendinimo būdą ir diegti jį naujuose SP teisiniuose pasiūlymuose;
- toliau paprastinti SP įgyvendinimo taisykles, harmonizuoti taisykles tarp programų, siekiančių tų pačių tikslų;
- užtikrinti tęstinumą ir teisinį tikrumą nekeliant administracinės naštos;
- naudoti pasiteisinusias praktikas, nekurti naujų instrumentų neįvertinus jau veikiančių;
- vertinti regionų specifines situacijas (įskaitant regionus, patekusius į vystymosi spąstus, regionus, esančius prie išorės sienų bei nutolusius regionus);

Greta **žalinimo ir skaitmeninimo** pabrėžiamos **neigiamos demografinės tendencijos**, protų nutekėjimas.

2021-2027 PROGRAMOS IR JŲ POVEIKIS

Finansuoja
Europos Sąjunga

- 2021-2027 SP 1/3 ES biudžeto (378 mlrd. Eur + 167 mlrd. Eur nac. kofin), **379** progr.
- **70 %** ERPF ir ESF+ lėšų LDR kategorijai. SaF - 15 ES VN.
- Prioritetas **žalinimui ir skaitmenimui**, tačiau didžiausia lėšų dalis tenka **investicijoms į žmones (PO4)**.

SP rezultatai:

- 0,5 % didesnis BVP iki 2029 m., 0,3 % iki 2050 m., teikiamas poveikis užimtumo rodikliams.
- **De facto konvergencija vyks, 1 euras sukurs 2,8 euro vertės per 25 metus.**

SP tendencijos:

- sustiprinta **partnerystė, sąsaja su ES Semestru ir CSRs**;
- **SCO ir FNLTC** (15 VN naudos apie 300 SCOs ir 7 FNLTC schemas, rengiamos naujos schemas);
- **Išankstinės sąlygos** susietos su mokėjimais – dar neįgyvendinta už 146 mlrd. Eur (39 % visų SP lėšų);
- **Vieningesnė** ir labiau konsoliduota **rodiklių sistema** (80-90 proc. taikomi bendrieji rodikliai);
- Finansuojamos **socialinės inovacijos**;
- Sustiprintos **sinergijos** su HE, Bauhauzu, atsiranda DNSH.
- **Pervedimai** tarp fondų, regionų kategorijų, kitų programų nedideli. Tarp finansavimo šaltinių - 0,3 % (918 mln. Eur) iš 5 % galimų į ERASMUS, HE, Sienų valdymo ir vizų instrumentą, EJRŽAF, InvestEU.
- LT – tarp lyderių, investuojančių į **teritorinę sanglaudą (PO5)**;
- **Mažėja finansinių priemonių** naudojimas.

AUKŠTO LYGIO REFLEKSIJOS GRUPĖ

Finansuoja
Europos Sąjunga

- **Tikslas** – pateikti pasiūlymus dėl SP ateities.
- **PIRM** Andres Rodriguez-Pose (LSE profesorius) + **17 narių** (specialistai, akademikai, (ex)politikai, socialiniai-ekonominiai partneriai, visuomeninių organizacijų atstovai).
- **9 teminės diskusijos:**
  - SP vaidmens peržiūra atsižvelgiant į ES integracijos uždavinius ir ES augimo modelio kūrimą (sausis)
  - Regionų atsparumo kylantiems iššūkiams didinimas (kovas)
  - SP lankstumas įvairiems regionų vystymosi poreikiams tenkinti (balandis)
  - Vietos iniciatyva grindžiamos politikos ir vystymosi strategijų vaidmuo (gegužė)
  - Teritorinio bendradarbiavimo stiprinimas ir Europos integracijos uždavinių sprendimas (liepa)
  - Finansinė parama reformoms įgyvendinant Europos semestrą ir užtikrinant sinergiją su kitomis ES politikomis (rugsėjis)
  - SP veiksmingumo didinimas taikant atnaujintus sąlygų mechanizmus (spalis)
  - Įgyvendinimo būdo ir (arba) mechanikos persvarstymas atsižvelgiant į prioritetus (lapkritis)
  - SP pajėgumų reaguoti į staigius sukrėtimus ir krizes stiprinimas (gruodis)

HLRG 1-OJI DISKUSIJA

SP vaidmuo atsižvelgiant į ES integracijos uždavinius ir ES augimo modelio kūrimą

Finansuoja
Europos Sąjunga

Diskusijos:

- **M. Storper (LSE/UCLA)** – „CP should use socially inclusive PCI growth in all regions as an operational guideline for policy design and policy monitoring and evaluation... Innovation-driven, labor-augmenting employment growth is the main way... **Convergence is not the goal, growth is.**“
- **Nadim Ahmad (OECD)** – „**Inequalities between OECD countries have declined but not within-countries**... in the short term there are trade-offs between GDP per capita growth and cohesion; but a focus on cohesion provides scope for a longer-term view.. Focus on the **structural reforms**; unlock investment opportunities of local governments; invest in innovation and skills... as well as in sub-national government capacities“.
- **EESC** - CP should be a policy for all regions, tailored to local needs, modern and dynamic.

Išvados: SP turi keistis, tačiau ji turi būti skirta visiems, o ne išskirtiniams regionams. Žalioji ir skaitmeninė pertvarka turi prisidėti prie regionų augimo ir visa versa. Svarbu investuoti į įgūdžius, darbo vietas kuriančias inovacijas, mobilizuoti talentus, įtraukti daugiau suinteresuotų grupių, palaikyti daugiapakopio valdymo sistemą.

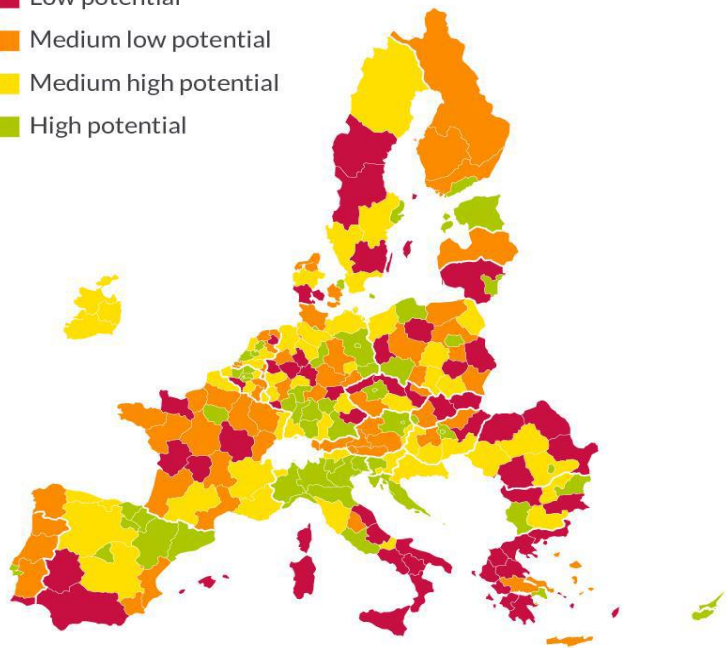
REGIONŲ EKONOMINIO AUGIMO POTENCIALAS

Potential for economic growth

General growth potential of EU NUTS-2 regions

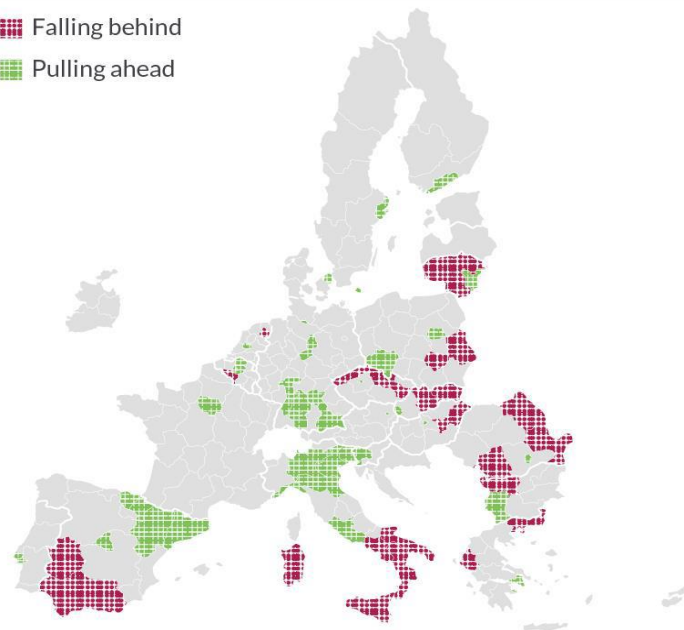
- Low potential
- Medium low potential
- Medium high potential
- High potential

Regions falling behind and pulling ahead

General growth potential against current GDP

- Falling behind
- Pulling ahead

HLRG 2-OJI DISKUSIJA

Regionų atsparumo kylantiems iššūkiams didinimas

Finansuoja
Europos Sąjunga

Diskusijos:

- Regionai - **daugiau ir mažiau dinamiški**, stebima **inovacinio potencialo geografinė koncentracija augimo centruose**. Dėl to dalis regionų tampa labiau pažeidžiami, ypač kylant krizėms.
- **Žalioji ir skaitmeninė pertvarka** - naujos perspektyvos, tačiau **labiau dinamiški regionai turi daugiau galimybių jomis pasinaudoti**. Reikia politikos, kuri minimizuotų minėtų pertvarkų netolygų poveikį regionams
- Reikia identifikuoti kliūtis regiono potencialui atsiskleisti, suteikti galimybę eksperimentuoti, koordinuoti veiksmus, instrumentus ir politikas tarpusavyje; vystyti gebėjimą numatyti ateities tendencijas ir galimas krizes; **sustiprinti institucijų gebėjimus ir įsitinklinimą**; užtikrinti tarpregioninį **bendradarbiavimą**, technologijų perdavimą, **dalinimąsi patirtimi**.

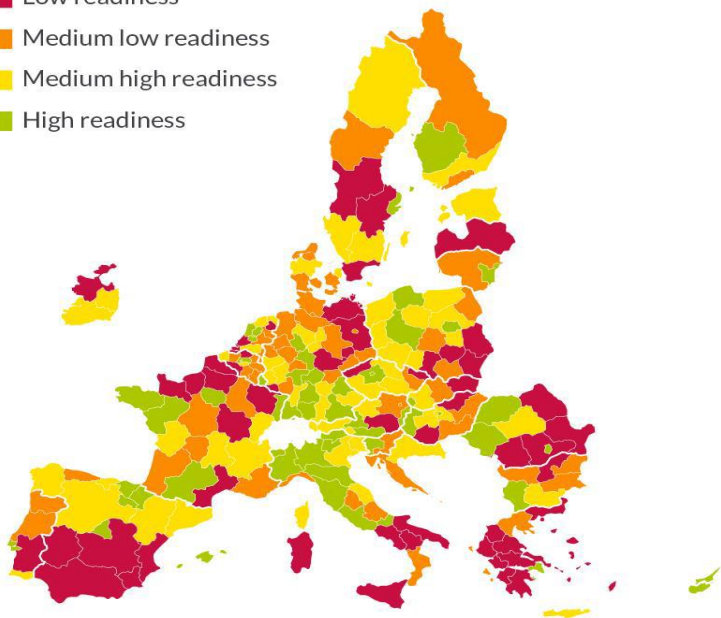
ŽALIOSIOS PERTVARKOS POTENCIALAS

Green readiness

Level of green readiness of EU NUTS-2 regions

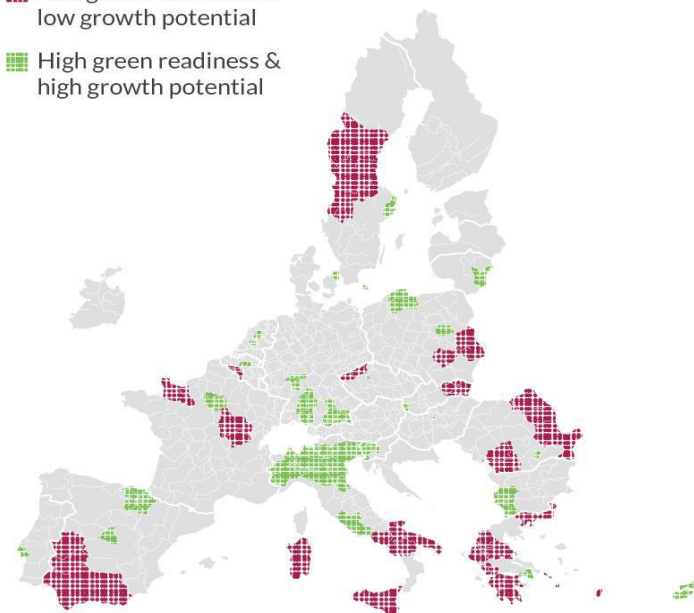
- Low readiness
- Medium low readiness
- Medium high readiness
- High readiness

Strongest deviations in growth potential

Green readiness against general growth potential

- Low green readiness & low growth potential
- High green readiness & high growth potential

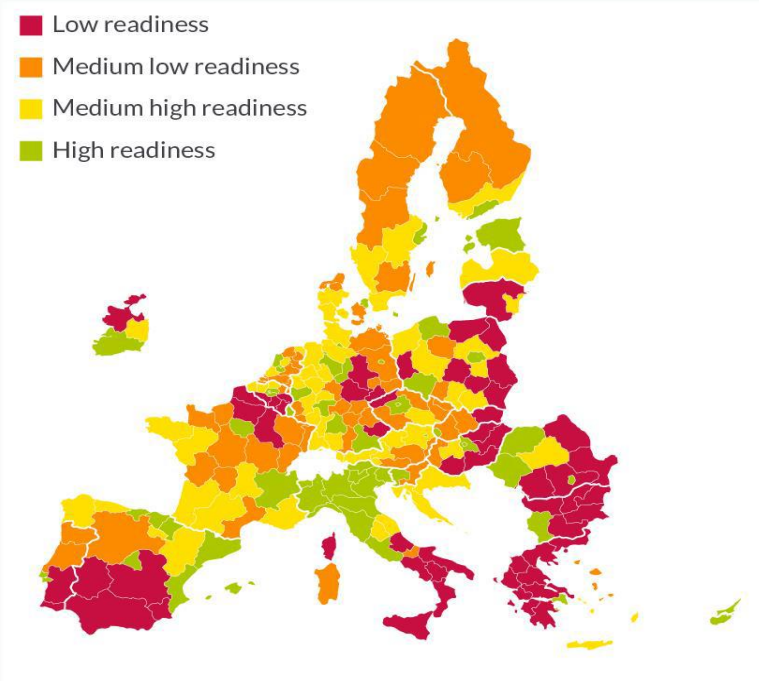
SKATMENINĖS PERTVARKOS POTENCIALAS

Digital readiness

Level of digital readiness of EU NUTS-2 regions

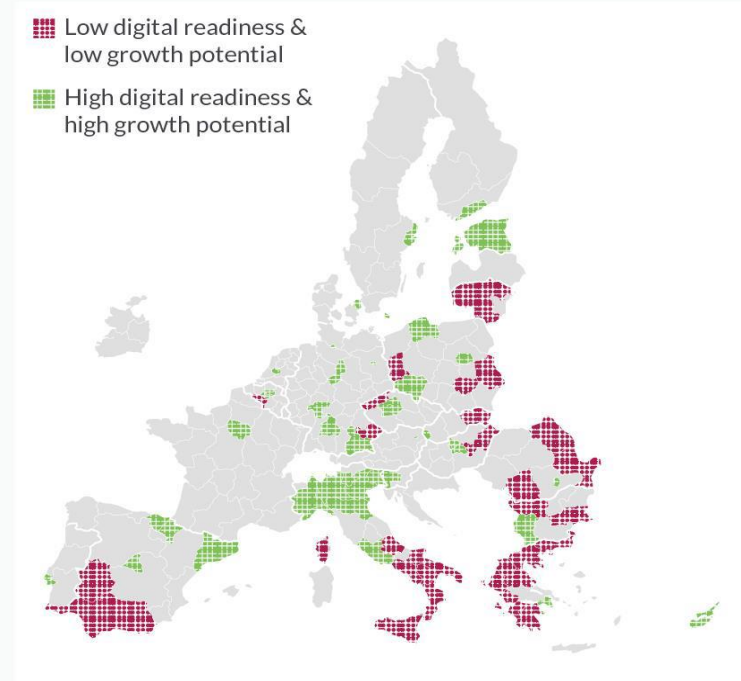
- Low readiness
- Medium low readiness
- Medium high readiness
- High readiness

Strongest deviations in growth potential

Digital readiness against general growth potential

- Low digital readiness & low growth potential
- High digital readiness & high growth potential

HLRG 3-OJI DISKUSIJA

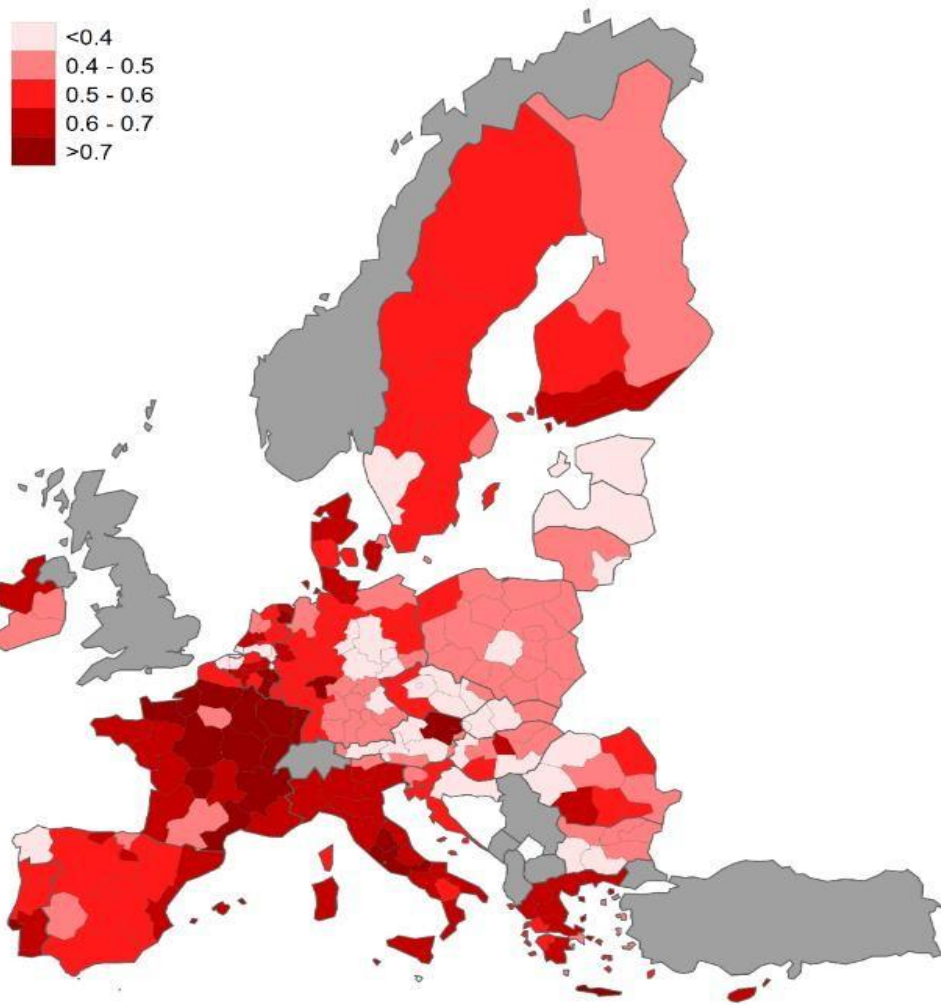
SP lankstumas įvairiems regionų vystymosi poreikiams tenkinti

Finansuoja
Europos Sąjunga

- **Vystymosi spąstai** yra net ir labiau išsivysčiusiuose regionuose, t.y. daugiau pietų, vakarų ir netgi šiaurės Europoje, mažiau - centrinėje ir rytų Europoje. Net ir labiau išsivysčiusiuose regionuose yra **žmonių grupės, kurios susiduria su specifiniais iššūkiais** - skurdas, socialinė atskirtis, nedarbas.
- Siūloma permąstyti **SP regionų klasifikaciją** - įvertinti ne tik apie regiono išsivystymo lygį, bet ir augimo dinamiką bei atskiras asmenų grupes (jaunimą, pagyvenusius asmenis, mažumas, moteris ir pan.).
- **LDR** labiausiai pasiteisins investicijos į infrastruktūrą, švietimą, institucijų gebėjimų stiprinimą.
- **Augimo dinamiką praradusiems regionams** siūloma investicijas į infrastruktūrą keisti investicijomis į inovacijas, įgūdžių stiprinimą, perkvalifikavimą, veiklos diversifikavimą.
- **Regionams**, kuriuose tam tikros **žmonių grupės neturi galimybės "išsiveržti" iš atitinkamų spąstų** (skurdo, nedarbo) - prioritetas gerai valdysenai, institucinių gebėjimų stiprinimui, atitinkamoms socialinėms politikoms.
- Ateityje ypatingai svarbi taps **migracijos ir demografijos politika**, kurios vienas iš pagrindinių finansavimo šaltinių ES kontekste yra SP (siūloma pradėti jau nuo vidurio laikotarpio peržiūros)

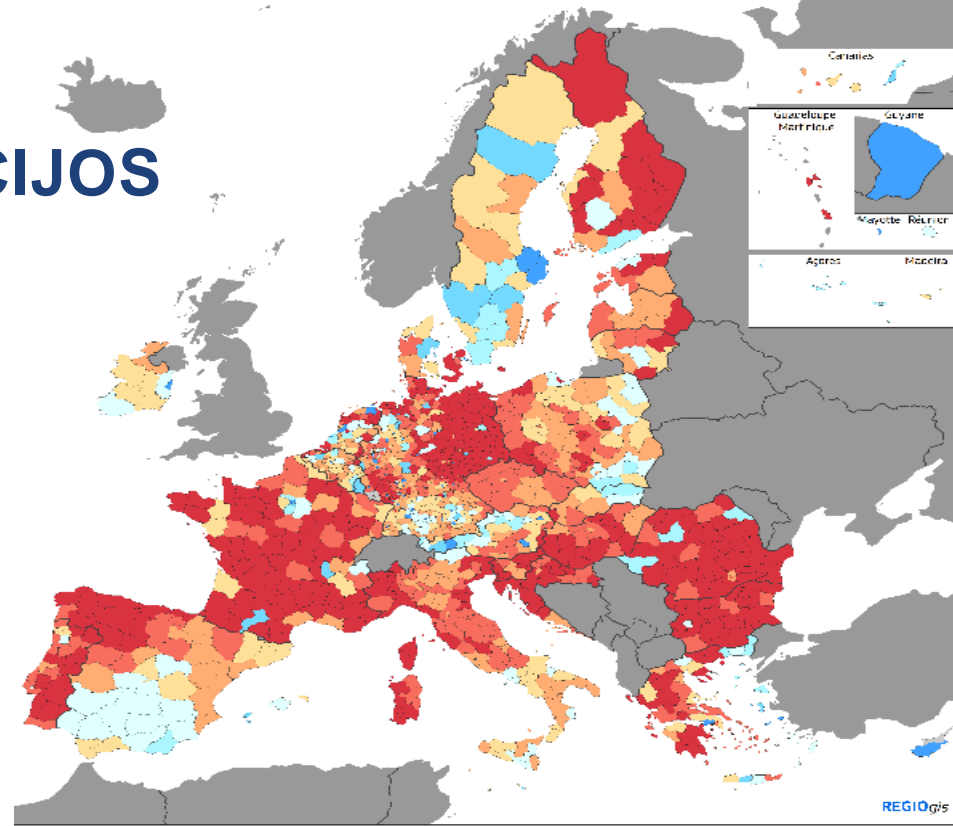
VYSTYMOŠI SPĄŠTAI

- Remiantis ES 2001-2018 m. BVP, produktyvumo, darbo lygio augimo duomenimis paskaičiuota tikimybė NUTS2 regionams patekti į vystymosi spąštus.
- Didžiausia vystymosi spąstų grėsmė – pietų ir vakarų Europoje; mažiausia – rytų ir centrinėje Europoje ir DE

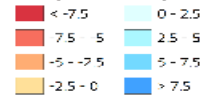
DEMOGRAFINĒS TENDENCIJOS

- ES 2015-2020 m. 3,5 mln. sumažējo darbingo amžiaus žmonių,
- Iki 2050 m. šis mažējimas sieks 35 mln.

Natural change of population aged 25-64, 2015-2020

Average annual change per 1000 residents

EU 27 = 3,20
annual average of the yearly rates
DE: 2015-2017
source: Eurostat (demo_r_dj_ari)

HLRG 4-OJI DISKUSIJA

Vietos iniciatyva grindžiamos politikos ir vystymosi strategijų vaidmuo

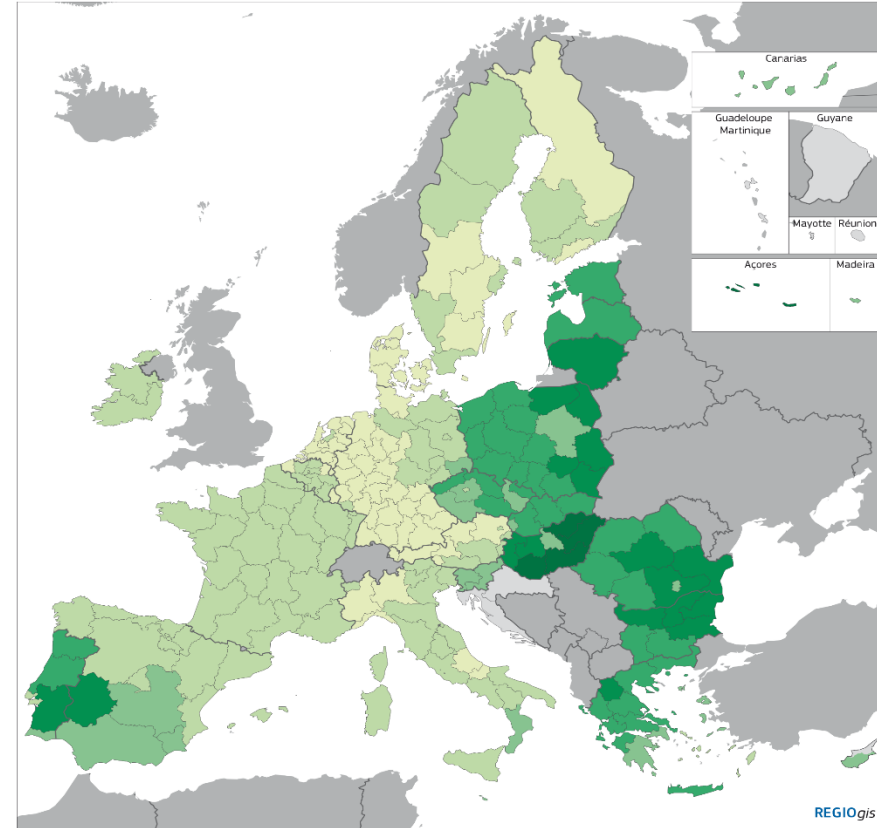

Finansuoja
Europos Sąjunga

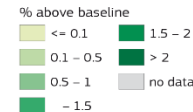
- **SP** - visiems regionams, tačiau **labiausiai koncentruotis į LDR** ir į vystymosi spąstus patekusių, **nutolusių ir periferinius regionus**
- **Žalioji ir skaitmeninė transformacija neišspręs teritorinių problemų, tačiau gali pakeisti pirmaujančių ir atsiliekiančių regionų geografiją**
- Svarbu **taikyti konkrečioms vietovėms tinkamus metodus ir iniciatyvas**, kurios gali paskatinti **transformaciją** ir kartu turėti vietai jautrų („place sensitive“) požiūrį.
- **Daugiapakopis valdymas, regiono sumani specializacija, TPP, teritoriniai instrumentai.**
- **SP investicijos yra pakankamos, tačiau jų efektyvumas turi būti didinamas.** Tam reikalingos **transformuojančios priemonės**, kuoms būdingas: papildomumas, daugelio priemonių derinimas tarpusavyje (kietosios ir minkštosios priemonės), vietos institucijų, tinklų, bendruomenių įsitraukimas. TP kainuoja daug, todėl reikia prioritetizuoti.
- „**Do no harm to cohesion**“ visose ES politikos srityse, **teritorinio poveikio vertinimai** su kiekvienu nauju ES teisiniu reguliavimu.

LIETUVA 2027

- SP – 1/2 LT viešųjų investicijų
- Patvirtinta LT2050, galioja NPP2030 – ar turime naują vidutinės trukmės strategiją?
- Du skirtingi NUTS2 regionai, dar daugiau skirtumų NUTS3 lygiu;
- Vis dar ryškus ankstesnių laikotarpių poveikis BVP augimui, bet galimai būsime virš 90 proc. BVP/1 gyv.
- Vystymosi spąstai?
- 2021-2027 m. SP investicijų greitis ir poveikis?
- RRF įgyvendinimo patirtis?

Map 9.8 Impact of the 2014–2020 cohesion policy programmes on GDP in 2043

Source: RHOMOLO.

0 500 km

LT 1-OSIOS DISKUSIJOS „SANGLAUDOS POLITIKOS VIZIJA – ATĖJO LAIKAS KEISTIS?!” IŠVADOS

Finansuoja
Europos Sąjunga

- Svarbu išlaikyti **SP svarbos akcentavimą** (išlaikant balansą tarp paskirstymo ir augimo), tačiau kartu siekti **SP modernizavimo**.
- SP prioritetai turi **atliepti globalias tendencijas**, tačiau be žalinimo ir skaitmeninimo **turi būti išryškintos investicijos į žmones, įgūdžius, inovacijas ir technologijas, viešojo valdymo stiprinimą, infrastruktūros jungtis su ES ir kaimyninėmis valstybėmis**.
- SP turi išlaikyti **orientaciją į ilgalaikius tikslus** ir prisidėti prie ES ir VN ekonomikos **atsparumo** didinimo, tačiau **lanksti reakcija į krizes** tam tikra apimtimi taip pat galima.
- **SP finansavimo raktas**, remiantis BVP 1 gyv. vidurkiu, yra dalinai efektyvus, todėl svarstyteni papildomi, LT palankūs kriterijai. Tačiau lygiagrečiai būtina **mažinti dalies sektorių priklausomybę** nuo SP.
- Modernizuojant SP **dalį pasiteisusių jos bruožų** (regiono ir vietos iniciatyva grįstas požiūris, pasidalijamasis valdymas, partnerystė, tematinė koncentracija ir pan.) **turi likti**, tačiau įgyvendinimo **modelis turi keistis**, nes admin. našta nesuteikia greičio ir lankstumo reaguoti į rinkos pokyčius.

LT 2-OSIOS DISKUSIJOS „KAIP SUDERINTI AMBICINGĄ ES DARBOTVARKĘ IR SANGLAUDOS POLITIKOS PRIORITETUS LIETUVOJE?“ IŠVADOS

Finansuoja
Europos Sąjunga

- **LT augimo potencialas mažėja ir nėra tolygus** regionuose. Svarbios ne tik globalios megatendencijos ir jų poveikis konkrečiam regionui, tačiau ir konkretaus regiono specializacija bei potencialas.
- Svarbu matant ES strategines kryptis **turėti aiškia ir iš anksto žinomą ilgalaikę Lietuvos strateginę viziją** ir vidutinio laikotarpio prioritetus (t. y., Lietuva2050, Lietuva2040).
- **Ateityje išliks panašūs prioritetai:** žalinimas, skaitmeninimas, inovacijos, ekonomikos augimo potencialo skatinimas, atsakas į neigiamas demografines tendencijas ir jų poveikį darbo rinkai. Papildomai Lietuvai ypatingai svarbus prioritetas – socialinė sanglauda ir investicijos į žmogų, bendrosios rinkos skatinimas ir junglumo užtikrinimas, pastarųjų krizių sukeltų iššūkių ir išmokyti pamokų sprendimas ir regionų atsparumas naujoms krizėms.
- **Parama reformoms** t.b. SP dalimi, o nustatant siektinus rodiklius reikalinga **ambicija**. SP t. b. labiau susieta su ES semestru ir CSRs, o tematinė koncentracija, žinant LT prioritetus, galėtų būti lankstesnė
- Turime būti suinteresuoti **visų ES regionų augimu**. Reikia didinti investicijų efektyvumą, taikyti geros valdysenos principus, aiškiai matyti visus išorės finansavimo šaltinius, skatinti tarptautinį bendradarbiavimą, tinklų kūrimą.

Kuriame Lietuvos ateitį!

ESFIPS

 Prenumeruokite naujienlaiškį ir sužinokite visas naujienas pirmieji!

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

Finansuoja
Europos Sąjunga

SANGLAUDOS POLITIKOS ATEITIES SCENARIJAI

J.Bachler, 2021 spalio

Finansuoja
Europos Sąjunga

Status Quo

Teritorinė sanglauda, prisidedanti prie ES semestro

Toks pats biudžetas

Daugiapakopis pasidalintas valdymas

Atsiskaitymas pagal išlaidas

Mažai lankstumų ir supaprastinimų

Teritorinė sanglauda

Teritorinė sanglauda, įgyvendinanti ES semestrą ir teritorinę darbotvarkę 2030

Padidintas biudžetas

Daugiapakopis pasidalintas valdymas

Atsiskaitymas pagal išlaidas

Rizikų valdymu grįstas proporcingas lankstumas

Nacionalinė Sanglauda ir reformos

Nacionaliniai sanglaudos tikslai, ES semestro įgyvendinimas

Sumažintas biudžetas, paskolos

ES tiesioginio valdymo mechanizmas, ribotas regionų vaidmuo

Atsiskaitymas už rezultatus

Daugiau lankstumo

Devaluotas koordinavimo modelis

Nacionalinė ir šalies vidaus sanglauda, susieta su ES semestru

Nereikšmingas biudžetas, daugiausiai nacionalinis (ES prisideda tik prie teritorinio bendradarbiavimo)

Nacionaliniai planai, nacionalinis įgyvendinimo mechanizmas

SANGLAUDOS POLITIKOS ATEITIES SCENARIJAI

F.Molica, E.L. Fontas, 2022 spalvis

Finansuoja
Europos Sąjunga

Sanglaudos politika – ES širdis

Padidintas biudžetas
Finansuojami visi regionai
Tradicinis atsiskaitymo būdas arba pagal rezultatus
Lankstumai ir supaprastinimai

Inovatyvi Sanglaudos politika

Toks pats/trupučių padidintas biudžetas
Visi regionai + atnaujinta lėšų skirstymo formulė
Atsiskaitymas už rezultatus
Vienas teritorinis fondas vietoj 3-jų

Status Quo

Toks pats biudžetas
3 regionų kategorijos
Atsiskaitymas pagal išlaidas
3 pagrindiniai fondai

Blunkanti Sanglaudos politika

Sumažintas biudžetas
Tik mažiau išsivystę regionai
Atsiskaitymas už rezultatus
Regionai kaip tarpinės institucijos

Sanglaudos politikos pabaiga

Nereikšmingas biudžetas
Vienas nacionalinis planas/ES prioritetai
Nėra reikalavimo įtraukti regionus
Atsiskaitymas už rezultatus
Vienas fondas